

Trondheim – Byen med en fargerik natur

Vi kommer sjøveien til Trondheim og skal se på byens farger. Men fra den kanten forskanser byen seg bak en borg av gråsvarte hus-kolosser og tonnevis av strekkmetall i trapper og gangbroer á la 2018.

Av Bjørg Owren/ifi.no

– Ikke vær så negativ da, smiler Kine Angelo, universitetslektor i farge ved NTNU. Hun tar imot i regnværet, og synes vi skal slutte å bruke pekefinger mot alt som er «grått».

– La oss heller fokusere på alternativene, og hva vi kan få med farger, sier hun.

Fargeveileder for byen

I disse dager ferdiggjør hun en fargeveileder for Trondheim, basert på byens egne farger, historiske og slik de framstår i dag på nye og eldre bygg. Fargene på rundt 2000 hus er undersøkt og definert som en del av arbeidet.

– For å få flere til å bruke farge, må vi vise eksempler og fortelle hvordan det skal gjøres. Farger er en vesentlig del av byens identitet, og når denne paletten blir tilgjengelig for alle, blir det også enklere å bevare byens preg i fremtiden, sier hun.

Vi skjønner at dette handler om mer enn å bevare farger på gamle bygg. Men mer om det etter hvert, for vi spenner opp paraplyen og vandrer til byen.

FORAN HORNEMANNSGÅRDEN: Kine Angelo er universitetslektor ved NTNU. Forskningsfeltet hennes er farger i arkitektonisk kontekst.

En by full av farger

Trondheim er overraskende full av farger, tross været denne dagen og nevnte byggnasjoner mot sjøen. Først passerer vi byens staselige jernbanestasjon, det gule bygget er som et solstreif mot borgen av sortaktige platefasader. Av skiltingen leser vi at både hotell og NTNU holder til i den mørke «borgen».

Rett foran oss ligger bryggene. Røde, gule, grønne, blå og grå står store hus, nye og gamle skulder ved skulder og speiler seg. Gjenskinnet fra vannet i kanalen forsterker inntrykket. Jovisst, byen har mer å by på by på enn Nidarosdomen, Rosenborg og Munkholmen.

– Så mange og sterke farger, og likevel så harmonisk?

– Ja, det er stor variasjon i farger, men størrelse og form på byggene betyr også mye for harmonien, forklarer Kine Angelo, og peker på hvordan nye bygg er tilpasset helheten selv om både formspråk og materialer klart viser at de er av dags dato.

TRONDHEIM SENTRALSTASJON sett fra bysiden. Den eldste delen fra 1883 ble tegnet av Balthazar Lange, og er i dag omkranset av sorte bygninger.

BLANDET: Nye og gamle brygger ved kanalen mellom Midtbyen og Brattøra.

KONGENS ALLMENNING i Kjøpmannsgata og Nidelva. I bakgrunnen av bryggene skimtes Bispehaugen skole.

Typisk Trondheim

Vi fortsetter opp i byen, gjennom Dronningens gate til Torget, med noen avstikkere i veitene (de eldste og trange gateløpene i byen), hit og dit. Det er ikke bare bryggen og en gate som representerer byen, det er heller ikke fargene alene som skaper det trondhjemske uttrykket, det er helheten med variasjon i materialer, fargetoner og størrelse på husene. Det er trebygg og murhus, små og store.

– Det typiske her i Trondheim er ikke bare bryggene, men også trepaleene, sier Kine Angelo og viser til Stiftsgården, Hornemannsgården og Sommergården. Det er store tregårder inspirert av europeiske slott og herregårder fra 1700-tallet, men bygget i tre og tolket inn i en trøndersk byggetradisjon.

– Fargene på disse store trehusene er relativt mer fargesterke og mørke enn bygningsvolumet skulle tilsi, kommenterer fargeforskeren.

Gjennom kartleggingsarbeidet av fargene har de funnet fram til de blå, røde, gule, grønne og grå fargene som er mest typiske for byen.

– Y80R er den rødeste Trondheimsfargen, den mest blå er R90B. R80B kan ofte bli for lilla, sier Angelo.

Hun snakker om fargeområder, og NCS-koder som er tilnærmet lik fargene de har funnet.

SPESIELT: De store trepaleene, som Hornemansgården, er typiske for den trønderske trearkitekturen.

STIFTSGÅRDEN: Fargene på de store trehusene er relativt fargersterke og mørke.

KONGELIG: Stiftsgården er kongens residens i Trondheim, et staselig trehus inspirert av europeiske slott og herregårder fra 1700-tallet.

TYPISKE FARGER: Kine ved hjørnet Hornemansgården og Presidentveita med stedstypiske nyanser av fargene mellom Y30R og Y80R, som er mest representert i bybildet.

Farger og identitet

Det slår oss at det er mange grønne hus i bykjernen. Det heter seg at det har blitt slik for å kompensere for mye asfalt, brostein og stadig mindre natur i bybildet. Angelo forteller at grønnfargene hovedsakelig ligger mellom G30 og 50Y. Under blir den fort turkis.

Vi passerer hus i sterke farger og dusere nyanser, mørke og lyse. Angelo poengterer at nyansene er viktig for å skape variasjon. Og ingen av fargene er helt akromatiske. Vi skjønner at denne variasjonen tiltrekker seg turister, det er en opplevelse å rusle gatelangs og se på fasadene.

– Dette er en del av vårt naturlandskap. Folk kommer til Trondheim og opplever bryggene, formene, fargene og materialene. Og det er ikke bare en gate, eller en gammel bydel som skal være Trondheim. Det ville blitt for sårbart. Det er nok også grunnen til at kommunen støtter arbeidet med fargeveilederen.

BRYGGE I FJORDGATA: Grønn kledning og hvite vinduer og porter avviker fra regelen om at store bygningsvolum bør være noe lysere og ha lavere kulørthet.

HARMONI: Variasjon mellom røde, grønne, hvite og okergule farger i St. Jørgensveita. I bakgrunnen troner Nidarosdomen.

Tre farger på nye og gamle bygg

Vi balanserer mellom vanndammene, og er enig om at regnvær er ypperlig for å se på farger. Fasadene er tydelige uten forstyrrelser av sterke lys- og skyggeeffekter. Angelo peker:

– Slik skal det gjøres! Tre farger; en på fasaden, en på karmen/gerikter og en tredje på vindusomramming, sier hun og håper folk vil bli flinkere til å oppdage og bruke slike nyansforskjeller.

Trondheimspaletten er ment som en fargesamling til inspirasjon og informasjon for alle som eier og utvikler hus. Fra huseiere og arkitekter til malere, utbyggere og byutviklere. Angelo forteller at det vesentlige har vært å beskrive aktuelle fargeområder, ikke komme med rene fargeoppskrifter.

– Nei, det ville blitt for kjedelig og uniformert. Da får vi en by med 43 farger og taper fargerikdommen, sier hun.

Fargene skal brukes på alle typer fasadematerialer; tre-, mur- plater og glass.

– Det er de byggene som ikke er bygget som denne fargesamlingen er viktigst for, sier hun.

Nye bygg bør ha maks 70 prosent i sorthet på fasader, men også minimum 5-10 prosent kulørthet. Ellers blir opplevelsen for mørk og tung. Spesielt på vinteren vil mørkere bygg stå som sorte hull.

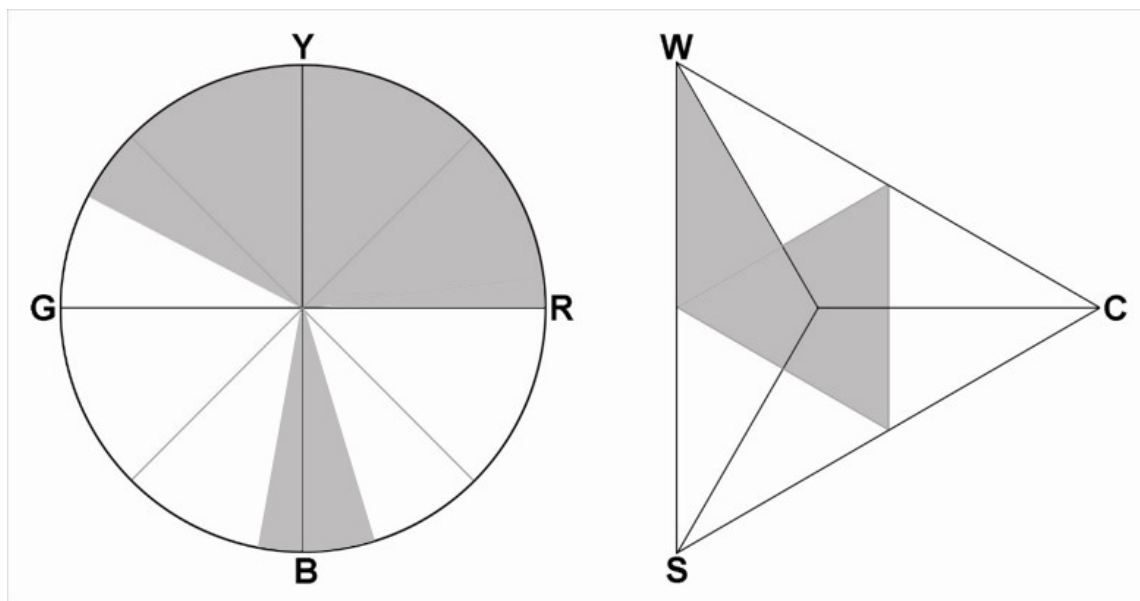
TRONDHEIMSPALETTEN: Kan gi arkitekter og byutviklere hjelp til å unngå farger som avviker fra det stedstypiske.

Kombinasjonene som avgjør

– Men fargene her er da ikke så spesielle? De ligner det vi ser på Røros, Lillehammer og Bryggen i Bergen?

– Det er helt riktig. Det er mer eller mindre de samme fargene, men de forvaltes annerledes. Kanskje bruker vi mer av – eller mindre av – de forskjellige fargene fra sted til sted, og kombinasjonene kan variere, sier fargeforsker Angelo.

Hun legger til at i Venezia ser vi også de samme rødfargene som i Trondheim, men på helt andre materialer og med andre farger på vinduer, dører og detaljer. I Sørlandsbyene finner vi dem også, men da mer som «garnityr», der er det hvitfargene som dominerer. Historisk sett er det fargepigment vi har hentet opp av jorda og ut av fjellene, også har vi gjort lokale tilpasninger.

KULØRTONER: Det er flest farger mellom Y (gult) og R (rødt). Mest oker, med rød som nummer to, en del grønne toner og litt svakt kulørte blå.

KRUMSPRING: Å bryte regelen er også lov. Disse friske dørfargene på Baklandet bringer inn «det lille ekstra» i bybildet.

Grått er ikke tidløst

Vi unngår ikke å snakke om den grå trenden som har herjet en stund.

– Det er en stor misforståelse at grått er nøytralt og tidløst. Grått er så til de grader uttrykk for vår tid, og en trend nå, sier hun.

Hun tror mange velger grått for å være på den sikre siden, men det vi gjør er egentlig å gå i en trendfelle. Derfor må vi få mer fokus på hva vi får med farger.

– Og hva får vi? Jo, en helhetlig palett, som skaper opplevelsen av et sted. Harmoniske omgivelser, og

et bygd miljø i et godt møte med naturens egne farger.

Angelo forklarer og faguttrykkene kommer trillende for å nyansere ytterligere, vi forstår at for den som kan og vil er det flust av muligheter til å komponere gatebilder og bymiljø like nyansert og opplevelsesrikt som en kokk tryller med sine råvarer og krydderier og skaper de herligste matretter.

Fargeeksperten bruker vår interesse for mat som bilde på hva hun håper skal skje også innen arkitektur og farger.

– Vi har lært at det finnes mer enn salt og pepper til å krydre maten, og se på vin, øl og alle variantene av matoljer vi forholder oss til. Vi er så visst et folk med sans for finesser og nyanser, sier hun.

Hun både håper og tror at når det gjelder farger, form og materialene rundt oss, er vi bare så vidt i startgrova. Mangfold og identitet blir viktige drivere, og det ligger et stort potensiale i lokale farge tradisjoner.

– Vi må bare pøse på med opplysning. Etter hvert vil folk lære seg å kokkelerer godt med omgivelsene. De vil se hva slags krydder som mangler og alle finne sin egen smak, sier hun.

BRATTØRVEITA: Fargenes variasjon hjelper på orienteringen og opplevd romlighet i de trange veitene i Nerbyen, og gir en særegen atmosfære typisk for gamle Trondheim.